พลังเด็กและเยาวชน "เมืองยาลอ" ร่วมเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้าน ผ่านอาหารพื้นถิ่น "ซอเลาะดาลอ"

นำเสนอเมื่อ : 10 พ.ค. 2563

ย้อนอดีตไปราวสองร้อยปีก่อน ริมสองฟากฝั่งลำน้ำปัตตานีที่ไหลผ่าน “เมืองยาลอ”(เมืองยะลาในอดีต) เป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณ ที่คึกคักในฐานะศูนย์กลางการค้าตอนกลางของลำน้ำปัตตานี แหล่งขนถ่ายสินค้า ของป่า ขาวสาร และดีบุก และเป็นจุดพักสินค้าอุปโภคบริโภคที่นำมาจากตอนล่างของแม่น้ำที่ส่งขึ้นมาขาย

ย่านชุมชนการค้าเก่าแก่แห่งนี้รู้จักกันในชื่อ **“บ้านท่าม่วง”** และ **“บ้านสะเตง”** ตั้งอยู่สองฝั่งแม่น้ำปัตตานี
ซึ่งสมัยนั้นการข้ามไปมาของคนในชุมชนสองฟากแม่น้ำใช้เรือแพเป็นหลัก
บริเวณนี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **“ท่าแพ”**

มีเรื่องเล่าต่อๆ กันมาว่าที่ท่าแพแห่งนี้ ชาวนักเลง โนรา และผู้เลื่อมใสในไสยศาสตร์ จะไม่ยอมข้ามน้ำที่นี่
เพราะเชื่อกันว่ามีคำสาปทำให้วิชาเสื่อมหากข้ามแม่น้ำตรงบริเวณนี้
ประกอบกับการมีผู้คนอาศัยอยู่มากและเป็นย่านธุรกิจ จึงมีผู้คนล้มตายจากสายน้ำอยู่เสมอ
ชาวบ้านจึงเชื่อกันว่ามีคำสาปในบริเวณนี้ จึงเรียกรวมๆ ว่า **“ท่าแพ ท่าสาป”**

ภายหลังเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ปัตตานีกลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม **“ยาลอ”** เปลี่ยนเป็น **“ยะลา”** และเมื่อมีรถไฟเข้ามาถึงที่บ้านสะเตง
การคมนาคมขนส่งทางน้ำก็เปลี่ยนไปใช้ทางรถไฟแทน บริเวณท่าแพท่าสาปจึงลดความสำคัญลง

และยิ่งเมื่อการคมนาคมสะดวกมากขึ้น ไม่มีการสัญจรทางน้ำเหมือนอดีต ความรุ่งเรืองของท่าแพท่าสาปก็ร่วงโรยลง
จากย่านการค้า ที่ตั้งสำนักเก็บภาษี โกดังสินค้า ตลาด จวนเจ้าเมือง ฯลฯ ก็เสื่อมสลายกลายทิ้งไว้แต่ร่องรอยของเมืองยาลอในอดีต เป็นอาคารปรักหักพังอยู่ริมน้ำ ประชาชน และพ่อค้าที่ทำเกี่ยวกับธุรกิจต่างๆ ย้ายไปอยู่ที่บ้านสะเตง จุดสิ้นสุดของเส้นทางรถไฟสายใต้
เกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ซึ่งปัจจุบันคือตัวอำเภอเมืองยะลานั่นเอง

เมื่อพ.ศ. 2560 ที่ผ่านมา เนื่องพื้นที่บริเวณท่าแพท่าสาปมีทัศนียภาพอันสวยงาม
ประกอบกับมีความต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจเมืองยะลาให้คึกคัก
มีตลาดสำหรับจับจ่ายและเป็นสถานพักผ่อนหย่อนใจ
ท่าแพท่าสาปจึงกำเนิดใหม่ขึ้นอีกครั้งในฐานะตลาดนัดที่มีทั้งอาหารการกิน ศิลปะการแสดง
และเป็นพื้นที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการเป็นอยู่ของชาวเมืองท่าแพท่าสาป

พร้อมกับเกิดการรวมตัวของเยาวชนในพื้นที่ เพื่อจัดทำโครงการ **“เสกสร้างสิ่งพื้นที่ของเรา ด้วยพลังเด็กและเยาวชนท่าสาป”** ภายใต้การดูแลของ **สมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (ลูกเหรียง)** เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ
ดึงดูดให้เยาวชนในพื้นที่ใกล้เคียงมารวมตัวกันทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนมีพื้นที่แสดงออกและเรียนรู้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน
เป็นแหล่งเรียนรู้สิ่งที่สามารถต่อยอดได้อย่างสร้างสรรค์ โดยได้รับการสนับสนุนจาก **สำนักสร้างสรรค์โอกาส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)**

กิจกรรมของกลุ่มเสกสร้างสิ่งพื้นที่ฯ จะจัดให้มีขึ้นในทุกวันเสาร์ โดยจัดให้มีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน
การละเล่นพื้นบาน สอนทำอาหารท้องถิ่น
สอนศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นได้แก่การทำผ้ามัดย้อมและ **“ผ้าปะลางิง”**
ผ้าที่มีชื่อเสียงประจำของจังหวัดยะลาที่ออกแบบลวดลายสะท้อนเรื่องราวของสถาปัตยกรรมวิถีและวัฒนธรรมในพื้นถิ่นใต้ มาเป็นลวดลายบนผืนผ้า

“ซอเลาะดาลอ” หรือ **“พริกยัดไส้”** อาหารจานพิเศษซึ่งหากินไม่ได้ง่ายนักเพราะเป็นอาหารที่จัดทำขึ้นในวาระพิเศษ เช่นงานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานฮารีรายอ งานเข้าสุหนัต รวมถึงเป็นอาหารในช่วงเดือนรอมฎอน ถูกนำมาเป็นหัวข้อถ่ายทอดความรู้ให้เด็กๆ ในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการได้รู้จัก ลองทำ และลองชิม เพื่อที่เขาจะได้ซึมซับทั้งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเอง

“ซอเลาะดาลอเป็นอาหารเฉพาะถิ่นซึ่งหากินได้ยากเพราะทำกันแต่เฉพาะในงานบุญหรือในเดือนรอมฎอนเท่านั้น ดิฉันชอบทำอาหารจึงสนใจที่จะเรียนรู้และอนุรักษ์ไว้ โดยไปขอฝึกหัดทำกับยายของตัวเองจนชำนาญแล้วจึงนำมาสาธิตและสอนเด็กๆ ให้รู้จักกับอาหารพื้นถิ่นที่เป็นภูมิปัญญาของชาวมลายู” **น.ส.มยุรี สิงหดัด** วิทยากรภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นผู้สอนทำซาเลาะดาลอ อธิบาย

“ผมเคยทำแต่ข้าวผัด เคยช่วยแม่ทำครัว พอผมมาดูมาลองทำแล้วคิดว่าทำได้ อยากกลับไปชวนแม่ลองทำดู” **“น้องไซฟูร์” ด.ช. มูอัมหมัดไซฟูร์ ปาตง** นักเรียนชั้น ป.6
ที่ได้มาเรียนรู้การทำซอเลาะดาลออย่างใกล้ชิดและได้ลงมือทำทั้งการโขลกเนื้อปลาและยัดไส้พริกบอกถึงความตั้งใจ

ซอเลาะดาลอทำจากเนื้อปลาสด ผสมกับสมุนไพรคือ หัวหอม ตะไคร้ ใบมะกรูด
โขลกรวมกันโดยใช้ไข่เป็นตัวประสาน และนำไปยัดไส้พริกหยวก จากนั้นนำไปต้มในกะทิ กินเป็นของว่าง หรือเป็นกับข้าวคู่กับแกงหรือข้าวยำได้ลงตัวแทบทุกเมนู หรือจะเอาเฉพาะไส้ไปปั้นเป็นก้อน ทอดหรือจี่บนกระทะก็ได้เป็นอาหารที่รสชาติดีที่เด็กๆ ชอบมาก

“น้องๆ กลุ่มพลังเด็กและเยาวชนท่าสาปส่วนใหญ่เรียนทำอาหารในโรงเรียนอาชีวะอยู่แล้ว จึงเป็นตัวนำจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านรวมไปถึงการละเล่นพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี และสามารถดึงความสนใจให้กับเด็กในท้องถิ่นและจากนอกพื้นที่ที่เข้ามาเที่ยวในตลาดท่าสาปให้มาร่วมกิจกรรมได้ตลอดต่อเนื่องหลายสัปดาห์โดนมีการสอนการละเล่นหลายอย่างสลับเปลี่ยนกันไป ซึ่งนับได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างมากจนกระทั่งหน่วยงานเทศบาลให้ความสนใจและสนับสนุนในหลายๆ ด้าน” **“พี่ปูเป้” น.ส.ลัทธวรรณ มาสง** พี่เลี้ยงโครงการเสกสร้างสิ่งพื้นที่ฯ เล่าสรุปภาพรวม

เมื่อมอง “ซอเลาะลาดอ” ผ่านมุมมองด้านสุขภาพและโภชนาการ จะพบว่าเป็นอาหารที่มีคุณค่าและดีต่อสุขภาพ มีโปรตีนที่ดีจากเนื้อปลา มีผักและพืชสมุนไพร และการต้มในกะทิให้ไขมันที่ดีในจำนวนไม่มาก มีความสมดุลทางโภชนาการอาหารที่เหมาะสม

และหากมอง “ซอเลาะดาลอ” ผ่านมุมมองทางสุขภาวะองค์รวมจะพบว่า ความสนใจและความภูมิใจในอาหารท้องถิ่นของตนเอง ได้ก่อให้เกิดจิตสำนึกและความรักบ้านเกิด มีความสุขที่จะใช้ชีวิตในชุมชนท้องถิ่นของตัวเอง และร่วมกันรักษาดูแลวัฒนธรรมภูมิปัญญาซึ่งเป็นรากเหง้าของตนเพื่อส่งต่อไปให้รุ่นลูกหลานต่อไป.